

In potem razmišljaš: kaj, če ...?

Pogovori z življenjskimi sopotniki alpinistov

Besedilo: Mateja Pate

Nekega dne se je grški filozof Aristoteles sprehajal s svojim učencem ob morju. "Premišljeval sem o tem," je učenec začel pogovor, "zakaj te vendar vsi tako cenimo, vsi spoštujemo, si vsi želimo tvoje bližine. Zakaj?"

Stari, modri mož ni odgovoril, le sklonil se je, pobral prgišče peska in ga stisnil v dlan. Bolj ko je stiskal dlan, bolj mu je pesek uhajal med prsti. Mladenič ni razumel odgovora, zato se je modrec še enkrat sklonil in še enkrat zajel pesek v dlan, vendar tokrat dlani ni stisnil. Osupli učenec je sedaj razumel nemi odgovor. Tudi s človekom je tako. Bolj ko mu zapiraš pot, bolj ko ga vežeš nase, bolj bo iskal pot, da ti uide. Če pa mu pustiš prostost, bo ostal v tvoji bližini, tako kot pesek v Aristotelovi roki.

(Odlomek iz knjige Aleš Kunaver, avtorica Dušica Kunaver)

Prispodoba o pesku v roki me je tako prevzela, da sem si jo zapomnila za vedno. Ko sem jo pred mnogimi leti prvič prebrala, se mi je zdelo neizmerno lepo, da je Dušica Kunaver tako nesebično podpirala svojega moža pri dejanjih, ki so se zapisala v zgodovino slovenskega himalajizma. Zavest o tem, da je bila to verjetno težka naloga, je prišla šele mnogo pozneje. Pustiti nekemu, ki mu alpinizem pomeni življenje, vso svobodo, zavedajoč se objektivnih nevarnosti te dejavnosti in z njo povezanega tveganja, terja precej poguma, modrosti, pa tudi zaupanja v življenje, kot je v pogovoru, ki ga objavljamo na naslednjih straneh, dejala Dušičina hči Vlasta Kunaver. "Vedela je, da pretiran strah ni izraz ljubezni," še piše v intervjuju. A vendar so strah, zaskrbljenost, in kar je še podobnih občutij, za katera bi lahko rekli, da sodijo med "temne plati alpinizma", tihi spremljevalci življenjskih sopotnikov alpinistov, gorskih reševalcev

- 1 Mount Everest Foto: Tone Škarja
- 2 Cvetka Grošelj Arhiv Cvetke Grošelj
- 3 Zdenko Zorič Arhiv Zdenka Zoriča

in gorskih vodnikov. V tem prispevku smo se o tem, kako doživljajo alpinistično udejstvovanje svojih najbližjih, pogovarjali s tremi sogovornicami in enim sogovornikom. Delček svojih bolj ali manj skritih občutij so nam razkrili Cvetka Grošelj, žena znanega himalajca Vikija Grošlja, Zdenko Zorič, mož neutrudne alpinistke Mire Zorič, Manca Miko, žena gorskega vodnika Klemena Gričarja, in Mojca Volkar Trobevšek, ki živi v družini gorskih reševalcev.

Cvetka Grošelj:
Bolj, kot me je bilo strah, me ne bi moglo biti

Se je na življenje s himalajcem mogoče pripraviti, si ga je mogoče vsaj približno realno zamišljati, preden se udejanji?

Na kaj takega, kot je življenje s himalajcem, se ni mogoče pripraviti. To je nekako tako, kot da si kar naprej na fronti in čakaš, ali bo letelo mimo ali bo tokrat zadelo tebe. Tako sem jaz doživljala najina prva skupna leta, ko je Viki najbolj intenzivno plezal v Himalaji in skoraj ni bilo odprave, s katere se ne bi vrnil brez soplezalca, včasih dveh ...

Kakšna poznavalka alpinizma ste? Sprašujem zato, ker nas je ponavadi strah neznanega, pri alpinizmu pa se mi zdi, da bi utegnili biti ravno nasprotno: tistega, ki alpinizem pozna od znotraj, bi nemara lahko bilo bolj strah za svoje bližnje ...

Sem ravniški človek, doma s tistega konca Slovenije, kjer najvišje segajo jeruzalemski griči. To je "višina", kjer se najbolje počutim. Preden sem spoznala Vikija, nisem o alpinizmu vedela ničesar. Prebrala sem sicer kakšen članek v časopisu, kadar so naši alpinisti naredili veliko stvar, pa vest o nesreči, knjigo ali dve o alpinizmu ... Vendar mislim, da bi me bilo popolnoma enako strah, če bi alpinizem poznala od znotraj. Ker bolj, kot me je bilo strah, me ne bi moglo biti.

Ste v Vikijevem aktivnejšem himalajskem obdobju pred odpravami vedeli, na kako zahtevno goro se odpravlja? Ste z njim govorili o tem, vas je to zanimalo ali ste raje vedeli čim manj?

V začetku sem hotela negotovost in strah obvladovati tako, da sem želela izvedeti čim več podrobnosti o vsem, kar se bo dogajalo na odpravi, o dnevih, ki bodo odločilni, o nevarnostih ... Sčasoma pa tega pritiska informacij, čeprav jih je Viki še tako ovil v celofan, nisem več prenesla. Zato sem kar njemu prepustila, da mi pove toliko, kolikor misli, da moram vedeti.

Potem pa sem tesnobo premagovala s tolažbo, da je tam, kjer si želi biti, in počne tisto, kar ima rad.

Vas bolj skrbi, kadar se Viki odpravlja v Himalajo, kot če gre na plezalno turo v domače gore? Kdaj vas je bilo najbolj strah zanj?

Bližina domačih gora je tisto, kar daje večji občutek varnosti. Nevarnost se zdi tu manj strašna, bolj domača. A dejstvo je, da se je kar nekaj naših himalajcev smrtno ponesrečilo prav v domačih gorah. Pa me vseeno manj skrbi, kadar pleza doma. Morala sem si ustvariti neke svoje obrambne mehanizme, da sem lahko šla skozi vse to. Včasih mi je uspevalo bolj, včasih me je spodneslo. Najbolj strah pa me je bilo, ko je bil Viki član makedonske odprave na Everest. Skupaj s Stipetom Božičem naj bi kot bolj izkušena pomagala Makedoncem priti na vrh. Takrat, leta 1989, so novice z odprave prihajale samo preko PZS, pa še to bolj poredko. Nek večer pa sem kar na lepem po radiu ujela vest agencije Reuters, da so trije Jugoslovani dosegli vrh Everesta, dva sta se srečno vrnila v tabor, tretji pa ne. In potem je bilo treba na imena počakati do jutra ...

Pa vendar najbrž obstajajo tudi svetle strani moževega alpinizma?

Viki se je s himalajskih odprav vedno vračal s tisto zdravo distanco do vsakdanjih, nebitvenih skrbi in kompliciranj, s katerimi si po nepotrebem otežujemo življenje. In z zavedanjem, kako krhki in minljivi smo v primerjavi z močjo narave ..., kako pomembno je živeti vsak trenutek tukaj in zdaj. S poti po revnih deželah pod Himalajo je v naš dom prinašal vonj po tujih tleh, drugačnost, širino, nova prijateljstva ... To je tisto, za kar sem mu hvaležna.

Zdenko Zorič:
Doma ti ne preostane drugega kot čakanje na novice

Tomaž Jakofčič je na svojem blogu nekoč zapisal, da "je precej težje biti doma kot v največjem zajebu v steni. Tam se pač dogaja, popolnoma si predan nagonu po samoohranitvi in ne razmišljaš o prav ničemer drugem. Doma pa, sploh ob dobrem poznavanju terena, kjer druga polovica fajta, si predan le tuhtanju o črnih scenarijih." Se najdeš v tem razmišljanju?

Vsekakor je težje spremljati dogajanje od doma. Seveda včasih nismo imeli tekočih informacij, kaj se dogaja na odpravah. Večinoma sem lahko dogajanje na odpravi spremljal zgolj

preko medijev, kjer pa so bile le skope informacije in še te s časovno zamudo. Današnja tehnologija omogoča sprotno spremljanje dogodkov, kar je lahko dobro ali pa slabo.

Na nekaterih odpravah v visoka gorstva sta bila z Miro skupaj, na nekaterih ne. Kdaj si lažje/težje spremljal njene vzpone?

Kadar sva bila skupaj na odpravah, sva vzpone v večini primerov opravila skupaj. Če si tam, je vsekakor lažje, saj sodeluješ, lahko pomagaš, če pa si doma, ti ne preostane drugega kot čakanje na novice.

Se strah/skrb stopnjujeta glede na težavnost plezalnega cilja?

Vsekakor je skrb povezana s težavnostjo cilja. Sčasoma pa se je razvilo neko zaupanje, da izbirava primerne cilje ter da se tudi na turi pametno odločava in ne rineva z glavo skozi zid. Seveda obstaja še kup nevarnosti, na katere kljub previdnosti nimaš vpliva. Ker tudi sam plezam in nimam rad, da nekoga skrbi, ko grem plezat, mislim, da tudi Miri ne bi bilo všeč, če bi mene pretirano skrbelo.

Kakšne so svetle plati odpravarstva? Nejc Zaplotnik je nekoč zapisal, da se z ženo verjetno nista naveličala drug drugega prav zaradi odprav ...

Na to vprašanje je enako težko odgovoriti kot na vprašanje, zakaj hodimo

v hribe. Z Nejčevo mislijo se ne morem strinjati, saj so odprave le en delček v življenju. Ljudje smo pač različni in to je stvar posamezne družine. Je pa del odgovornosti tudi na partnerju, da ve, kje so meje.

**Manca Miko:
Zaskrbljenost moraš odmisлити**

Si kdaj želiš, da bi imel Klemen bolj "normalno" službo?

V splošnem ne, saj vem, da ima svoj poklic rad in da ga kvalitetno in z ljubeznijo opravlja, zato ga pri tem stoodstotno podpiram. Če si že kdaj želim, da bi imel bolj normalno službo, je takrat, ko je slabo vreme ali so razmere zahtevne, pa mora vseeno na turo oziroma jo izpeljati do konca.

V kolikšni meri je zaskrbljenost zanj prisotna v tvojem vsakdanu? Sploh razmišljaš o tem, da se mu v službi lahko kaj zgodi, ali to preprosto odmisliš?

Skrb za moža je prisotna, predvsem takrat, ko so objektivne nevarnosti večje kot sicer, npr. pri vodenju na Haute Route ob obilici novozapadlega snega ali pri vzponu s kočice Cosmique na Mont Blanc zaradi vse bolj aktivnih serakov. V takih primerih sem res vesela, ko se zvečer oglasi, da so v koči. Dejansko pa moraš zaskrbljenost odmisлити, saj

drugače ne gre. Da bi sedel doma in razmišljal, kaj vse gre lahko narobe, je popoln nesmisel. Skrb preženem z zaupanjem v Klemenovo strokovnost in dobro intuicijo. Morda bi dodala zgodbo o usodi: pred leti se je Klemen odpravil na delo v tujini. Večer prej nekajkrat ni hotel vžgati avto, stvari nekako niso stekle. Naslednje jutro je bilo mrzlo in na cesti je bila poledica. Ko je šel na bencinsko črpalko natočit gorivo, mu je spodrsnilo, pri padcu si je polomil vretence in namesto njega je na delo odšel drug vodnik. Na turi je snežni plaz zasul dva gosta, na srečo ju je vodnik hitro odkopal in nista bila poškodovana. In potem razmišljaš: kaj, če ...?

Te je pri vzponih, ki jih Klemen opravlja z gosti, bolj strah kot pri njegovih vzponih v prostem času?

Največji strah je zagotovo prisoten, ko gre v reševalno akcijo, potem so tu solo vzponi, šele nato vzponi z gosti. Bolj kot z gosti me skrbi trend, ki je prisoten pri smučanju. Nekdaj je veljalo, da se nekaj dni po sneženju ne hodi v hribe. Zahteve in pričakovanja gosta v tujini, predvsem pri smučanju off-piste, so povsem drugačni. Vsi pričakujejo pršič in nedotaknjena pobočja, pa tudi mero adrenalina, zato so npr. dve uri po sneženju pobočja Grands Montets in Punte Helbronner že dodobra presmučana.

2

3

1 Mount Blanc Foto: Bor Šumrada

2 Manca Miko Arhiv Mance Miko

3 Mojca Volkar Trobevšek

Arhiv Mojce Volkar Trobevšek

Je doživljanje Klemenovega vodništva po rojstvu otrok drugačno?

Drugačno do te mere, da imamo povsem svoj ritem, drugačno življenje, ko je Klemen doma in ko ga ni. Ne moremo le čakati na to, da pride domov, ampak živeti vsak dan, kot se najbolje da. Otroci ti pokažejo, da je treba biti prisoten tukaj in zdaj. Bolj naporno kot prej, ko ni bilo otrok, je na dan odhoda, ko otroci čutijo napetost, spremljajo pakiranje, pripravo opreme in vedo, da očeta nekaj časa ne bo. Jok ob odhajanju in mahanje v slovo smo zamenjali s tem, da gremo z otroki od doma, na izlet, v hribe, Klemen pa se odpelje, ko nas ni doma.

Kakšne so svetle plati oz. prednosti njegove službe?

Prednost njegove službe je, da dela tisto, kar želi. Pri svojem delu spoznava

nove dežele in ljudi, zato se večkrat v kraje, ki jih spozna med delom, odpravimo pozneje še skupaj. Predvsem za otroke je poleti prijetno, ko smo skupaj v Chamonixu. Življenje v tujini ti ponudi širši pogled na življenje, mednarodna znanstva pa hitro postanejo prijateljstva.

Mojca Volkar Trobevšek: Ko spoznaš, da ne moreš usmerjati toka življenja in smrti, je lažje

Kako je živeti z gorskimi reševalci?

Odraščala sem ob očetu gorskem reševalcu, zato se mi njegovo odhajanje zdoma sredi noči oz. ob katerikoli uri dneva nikoli ni zdelo kaj posebnega. Verjetno sem se tega odnosa naučila od mame, ki je vedno nekako s ponosom in z malce zaskrbljenosti, a brez dramtiziranja in panike spakirala tisti liter čaja in kakšno malico ter pospremila očeta k vratom. Med čakanjem na njegovo vrnitev se domači ponavadi nismo pogovarjali o poteku akcije, ker še ni bilo mobilnih telefonov, ki bi nas obveščali. Ko je prišel domov, smo pa takoj vedeli, kaj se je zgodilo: če je bil redkobeseden in se je držal bolj zase, je pomenilo, da so šli v gore po truplo, zato smo zgodbo izvedeli šele par dni kasneje. V bolj srečnih primerih je življenje teklo naprej brez pretresov in posebnosti. Prav tako doživljam tudi moževu udejstvovanje pri GRS. Ko zavzoni pozivnik, je v petih minutah pripravljen z malico vred in potem pač življenje teče dalje. Edina razlika je, da me vedno pokliče z akcije, ko to lahko stori, in me obvesti o dogajanju.

Te je reševalnih akcij bolj strah kot plezanja?

Skrb je vedno prisotna, ne glede na to, ali gre nekdo, ki ga imaš rad, plezat ali za cel dan na avtocesto. Je pa seveda razlika v tveganju, ki se mu izpostavlja. Ker tudi sama poznam alpinizem, približno vem, v kaj se spušča. Ko je mož več plezal, me je bilo zanj najbolj strah pozimi, enako je zdaj pri gorskem reševanju. Plazovi so tista nevarnost, ki se mi zdi najbolj nepredvidljiva. Sicer ga pa toliko poznam, da vem, da bo najprej poskrbel za svojo varnost in da na reševanju ne bo silil z glavo skozi zid.

Tvoj nekdanji fant je pred leti preminil na odpravi. Te je ta nesreča zaznamovala v smislu večjega strahu za tvoje bližnje, ki se ukvarjajo z alpinizmom?

Obdobje konstantnega strahu in silne zaskrbljenosti, že kar

obsedenosti s kontrolo, je na srečo minilo po par letih. Naključje je hotelo, da moj sedanji mož ni plezal, ko sva prišla skupaj. Je pa začel po nekaj mesecih druženja z mano, ko sem že mislila, no, končno nekdo, zaradi katerega ne bom zaskrbljena. Njegov alpinizem se je potem vse bolj razvijal in zdi se mi, da mi je na tak način, da se je tudi sam predal alpinizmu, najbolj pomagal, da sem prebolela svojo bolešno skrb. Počasi je šlo, a nama je uspelo. Ko spoznaš, da sam nimaš prav nobenega vzvoda, da bi usmerjal tok življenja in smrti, je lažje. Morda me v nekem smislu še vedno skrbi za odtenek bolj kot nekoga, ki ni doživel smrti bližnjega na tak način; morda zato, ker večkrat razmišljam o teh stvareh.

Omenila si, da se ob prebolevanju izgube nisi imela na koga obrniti po strokovno pomoč. Kaj ti je torej pomagal? Zgolj čas, ki celi rane?

Ko se ti zgodi takšna stvar, je nekaj časa okoli tebe polno ljudi, ki ti pomagajo, stojijo ob strani, te poslušajo ... Po določenem času pa življenje steče po starih tirnicah in ljudem (tudi bližnjim) se ne da več (in jim tudi ni treba) poslušati vedno istih žalostink, ki nekako morajo iz tebe. Takrat bi prišla pomoč strokovnjaka še kako prav – da bi enostavno šel k nekemu profesionalnemu poslušalcu in mu pripovedoval zgodbo, dokler je pač treba, da žalost izzveni. Meni so pomagali dolgi pohodi po gozdu, obisk gora v slabem vremenu, neskončno dolgi pogovori z zdajšnjim možem in zavestna odločitev, da je treba živeti naprej.

Nam zaupaš še kakšno svetlo plat oz. prednost življenja z gorskimi reševalcem?

Pozitivno je to, da se o življenju, tudi o težkih temah (tveganje, nesreča, smrt, žalovanje, smisel ipd.), v naši družini govori pogosto in na glas, tudi pred otrokom. Moževu doživljanje sveta je bolj intenzivno, posledično tudi moje in sinovo. Seveda občutim ponos in občudovanje. Človeka, ki se prostovoljno ukvarja s takšno plemenito dejavnostjo, imaš še za kakšno stopnjo raje, ker veš, da se nanj lahko zaneseš ti in še kakšen drug, tudi popoln neznanec. ○